

III. — DE NEDERLANDSCHE JASSIDAE UIT HET RIJKSMUSEUM VAN NATUURLIJKE HISTORIE.

DOOR H. C. BLÖTE. (MET DRIE TEKSTFIGUREN).

Daar het materiaal, aanwezig in het Rijksmuseum in hoofdzaak bestaat uit de collectie Snellen van Vollenhoven, dus bevat het grootste deel van het materiaal dat aan diens publicaties in de „Bouwstoffen voor eene Fauna van Nederland”, het „Tijdschrift voor Entomologie” benevens in een aantal verslagen van vergaderingen der Nederlandsche Entomologische Vereeniging ten grondslag ligt, leek het mij wel van belang omtrent de herziening van dit materiaal, waartoe ik in de gelegenheid was, een en ander te publiceeren.

Vooreerst volgt hier een opsomming van de soorten, die in de collecties onder juisten naam aanwezig waren en die dus in deze oudere publicaties juist, zij het dan ook vaak onder een thans niet meer gebruikelijk synonym, waren vermeld. ¹⁾

<i>Grypotes puncticollis</i> H.-S.	2 ^e	Naamlijst.	(<i>Jassus</i> .)
<i>Thamnotettix subfuscus</i> Fall.	„	„	„
<i>Euscelis argentatus</i> F.	„	„	„
<i>Deltocephalus ocellaris</i> Fall.	„	„	„

1) De bedoelde publicaties zullen in deze mededeeling op de volgende wijze worden aangehaald: »Bouwstoffen” voor: J. A. Herklots, »Bouwstoffen voor eene Fauna van Nederland.” (T. I. 1853.); »2^e Naamlijst” voor: H. W. de Graaf, G. A. Six en S. C. Snellen van Vollenhoven, »Tweede Naamlijst van Inlandsche Hemiptera.” (Tijdschrift voor Entomologie, T. V.) en »Versl. . . .^e Zomer- (of Winter-)verg.” voor: »Verslag van de . . .^e Zomer- (of Winter-)vergadering der Nederlandsche Entomologische Vereeniging.” De tusschen haakjes geplaatste namen zijn de namen, waarmede de soort in de publicatie voorkomt; is alleen de geslachtsnaam vermeld, dan was de soortnaam dezelfde als de thans nog gebruikte.

Behalve deze publicaties, verschenen tusschen de jaren 1850 en 1880 nog de volgende:

G. A. Six, »Eene Entomologische Wandeling in Augustus in de omstreken van Driebergen”. (Tijdschr. v. Ent. T. I., 1853.) — S. C. Snellen van Vollenhoven, »De gelede Dieren”. (Nat. Hist. v. Nederland; 1860—1870.) T. I. — en J. Ritsema-Bos, »Bijdrage tot de kennis v. d. Entomologische Fauna der Noordzee-eilanden”. (Tijdschr. v. Ent. T. XVI.)

Daar de determinaties, die aan deze publicaties ten grondslag liggen, wel meereendeels door Snellen van Vollenhoven zullen zijn verricht, geldt hiervoor in het algemeen hetzelfde als voor de naamlijsten uit dien tijd.

<i>Deltocephalus striatus</i> L.	2° Naamlijst. (<i>Jassus</i> .)
<i>Graphocraerus ventralis</i> Fall.	" " "
<i>Eupelix producta</i> Germ.	" "
" <i>cuspidata</i> F.	Bouwstoffen; 2° Naamlijst.
<i>Aphrodes bicinctus</i> Schrk.	Bouwstoffen, (<i>Acocephalus costatus</i> Pz.); 2° Naamlijst, (<i>Acocephalus rusticus</i> F.)
" <i>bifasciatus</i> L.	Bouwstoffen, (<i>Acocephalus</i> .); 2° Naamlijst, (<i>Acocephalus</i> .)
<i>Ledra aurita</i> L.	Bouwstoffen; 2° Naamlijst; Versl. 11° Winterverg.
<i>Tettigoniella viridis</i> L.	Bouwstoffen, (<i>Tettigonia</i> ; <i>Tettigonia flavicatella</i> de Graaf.); 2° Naamlijst (<i>Tettigonia</i> .)
<i>Euacanthus interruptus</i> L.	Bouwstoffen; 2° Naamlijst.
" <i>acuminatus</i> F.	" "
<i>Alebra albostriella</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba elegantula</i> Zett.; <i>Typhlocyba discicollis</i> H.-S.; <i>Typhlocyba albostriella</i> H.-S.; <i>Typhlocyba fastuosa</i> v. Voll.); Versl. 33° Zomerverg. (<i>Typhlocyba</i> .)
<i>Erythria aureola</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Jassus</i> .); Versl. 33° Zomerverg. (<i>Typhlocyba</i> .)
<i>Dicraneura citrinella</i> Zett.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
<i>Chlorita flavescens</i> F.	" " "
<i>Empoasca smaragdula</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> ; <i>Jassus longeciliatus</i> v. Voll.)
<i>Eupteryx vittata</i> L.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> .); Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .); Versl. 34° Zomerverg. (<i>Typhlocyba</i> ; <i>Typhlocyba quadrisignata</i> Hardy.)
" <i>notata</i> Curt.	Versl. 34° Zomerverg., (<i>Typhlocyba diminuta</i> Kb.)
" <i>germari</i> Zett.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
" <i>pulchella</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> ; <i>Typhlocyba aurantiaca</i> v. Voll.); Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
" <i>stellulata</i> Burm.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
" <i>atropunctata</i> Goeze.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba picta</i> F.)
" <i>aurata</i> L.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> .); Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
" <i>urticae</i> F.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> .); Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)
" <i>melissae</i> Latr.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba</i> .)

<i>Typhlocyba seipunctata</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba decempunctata</i> Fall.; <i>Typhlocyba agathina</i> v. Voll.); Versl. 33° Zomerverg., (<i>Typhlocyba decempunctata</i> Fall.)
„ <i>rosae</i> L.	2° Naamlijst; Versl. 33° Zomerverg.
„ <i>ulmi</i> L.	Versl. 33° Zomerverg.
„ <i>quercus</i> F.	2° Naamlijst; Versl. 33° Zomerverg.
<i>Erythroneura scutellaris</i> H.-S.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba</i> .)
„ <i>flammigera</i> Geoffr.	2° Naamlijst, (<i>Typhlocyba blandula</i> Ross.)
<i>Idiocerus confusus</i> Flor.	Versl. 33° Zomerverg., (<i>Bythoscopus</i> .)
„ <i>populi</i> L.	2° Naamlijst, (<i>Bythoscopus</i> .)
„ <i>fulgidus</i> F.	2° Naamlijst, (<i>Bythoscopus</i> .)
<i>Oncopsis lanio</i> L.	Bouwstoffen, (<i>Bythoscopus</i> .); 2° Naamlijst, (<i>Bythoscopus</i> .)
<i>Bythoscopus flavicollis</i> L.	2° Naamlijst, (<i>Bythoscopus pulchellus</i> Curt.; <i>Bythoscopus fruticola</i> Fall.; ? <i>Bythoscopus reticulatus</i> Curt.); Versl. 32° Zomerverg. (<i>Pediaspis fruticola</i> Fall.)
<i>Ulopa reticulata</i> F.	2° Naamlijst, (<i>Ulopa obtecta</i> Fall.)
<i>Megophthalmus scanicus</i> Fall.	2° Naamlijst, (<i>Paropia scutata</i> Germ.; <i>Paropia vilis</i> v. Voll.)

Van de volgende soorten bleek mij echter dat de opgaven in de oudere publicaties niet, of waarschijnlijk niet juist waren.

Terwille van de overzichtelijkheid, zal ik deze soorten rangschikken volgens hunne juiste benaming.

Cicadula sexnotata Fall.

In de collectie was een exemplaar dezer soort aanwezig, gedetermineerd als *Jassus splendidulus* H.-S. Waarschijnlijk doelt dus ook de opgave van *Jassus splendidulus* F. in de 2° Naamlijst op deze soort.

Thamnotettix tenuis Germ.

Eén exemplaar van de Geldersche heide, 8, v. Eyndh., gedetermineerd als *Jassus attenuatus* Germ. en dus waarschijnlijk het als zoodanig in de 2° Naamlijst vermelde.

Thamnotettix simplex H.-S.

Het eene, als *Athysanus simplex* H.-S. gedetermineerde, exemplaar in de collectie behoorde tot *Thamnotettix prasinus* Fall., het andere tot *Euscelis obsoletus* Kb. — Zij waren echter niet afkomstig van de in de 2° Naamlijst onder *Jassus simplex* H.-S. vermelde vindplaats, zoodat deze opgave mogelijk toch wel juist is.

Thamnotettix cruentatus Pz.

In de collectie onder den naam: *Bythoscopus fulgidus* F. var. aanwezig, met etiket „v. Eyndh. Gelria.”, waarschijnlijk dus de „bloedroode var.” in de 2e Naamlijst onder *Bythoscopus fulgidus* F. vermeld.

Euscelis lineolatus Brullé.

Deze soort was gedetermineerd als *Athysanus striatulus*, o. a. tevens afkomstig van de in de 2e Naamlijst, onder *Jassus striatulus* Fall. vermelde vindplaats.

Euscelis plebejus Fall.

In de collectie aanwezig onder de namen: *Athysanus plebejus* Zett.; *Jassus plebejus* F.; *Athysanus sordidus* Zett. en *Jassus sordidus* F. Waarschijnlijk is dus met de beide opgaven van *Jassus plebejus* Fall. en *Jassus sordidus* Zett. in de 2^e Naamlijst deze soort bedoeld. De onder *Jassus sordidus* Zett. vermelde „zeer donkere voorwerpen” zag ik echter niet; het is niet uitgesloten dat deze inderdaad tot *Euscelis sordidus* Zett. behoorden.

Allygus mixtus F.

Deze soort was in de collectie o. m. gedetermineerd als *Jassus reticulatus* H.-S. aanwezig. Daar er o. a. een exemplaar gemerkt „Voorst, Wttew.” bij was, is het niet onmogelijk dat deze soort, bij vergissing, als *Bythoscopus reticulatus* Curt. in de 2^e Naamlijst is vermeld.

Deltocephalus striatus L.

Was in de collectie, behalve als *Jassus striatus* L., tevens als *Jassus varipennis* H.-S. gedetermineerd, aanwezig; de opgave van die soort in de 2^e Naamlijst heeft dus eveneens op *Deltocephalus striatus* L. betrekking.

Aphrodes albifrons L.

Onder de namen: *Acocephalus serratulae* F.; *Acocephalus dispar* Zett. en *Jassus serratulae* F. in de collectie aanwezig. Met de opgaven van *Jassus serratulae* F. en *Acocephalus dispar* Zett. in de 2^e Naamlijst en het Versl. 33^e Zomerverg. is dus waarschijnlijk deze soort bedoeld, evenals met *Jassus apicalis* v. Voll.

Aphrodes histrionicus F. of *A. flavostriatus* Don.

In de collectie was een exemplaar van *Aphrodes flavostriatus* Don. aanwezig, als *Acocephalus histrionicus* gedetermineerd, echter niet van een der onder dien naam in de 2e Naamlijst vermelde vindplaatsen.

Strongylocephalus agrestis Fall.

Eén exemplaar, geëtiquetteerd: „v. Eyndh. Gelria.” en gedetermineerd als *Selenocephalus obsoletus* Germ., dus zeer waarschijnlijk hetzelfde als bedoeld in de 2e Naamlijst, behoorde tot deze soort.

Chlorita flavescens F.

Behalve eenige juist gedetermineerde exemplaren, waren enkele exemplaren aanwezig onder den naam: *Typhlocyba viridula* Fall.; de opgave van die soort in het Versl. 33^e Zomerverg. heeft dus waarschijnlijk betrekking op *Chlorita flavescens* F.

Typhlocyba tenerrima H.-S.

De onder dezen naam in de collectie aanwezige exemplaren behoorden tot *Typhlocyba ulmi* L.; het is echter niet uitgesloten, dat als materiaal voor de publicatie in het Versl. 33^e Zomerverg. werkelijk exemplaren dezer soort gediend hebben.

Erythroneura flammigera Geoffr.

Behalve een aantal juist gedetermineerde exemplaren, waren onder den naam *Typhlocyba cruenta* H.-S. (en *T. ulmi* L.) exemplaren dezer soort in de collectie aanwezig; wellicht is dus met de opgaven van *Typhlocyba cruenta* H.-S. in de 2e Naamlijst en het Versl. 33e Zomerverg. eveneens deze soort bedoeld.

? *Idiocerus varius* Germ.

Onder dezen naam bevond zich in de collectie slechts één exemplaar van *Idiocerus herrichi* Kb. en één exemplaar van *Oncopsis lanio* L. De juistheid der opgave van *Bythoscopus varius* Germ. in de 2e Naamlijst is dus wel zeer te betwijfelen.

Van de volgende soorten, door of namens Snellen van Vollenhoven vermeld, waren geen door hem gedetermineerde exemplaren in de collectie van het Rijksmuseum aanwezig:

Vermeld in de 2^e Naamlijst:

<i>Jassus pulicaris</i> Fall.	Is: <i>Deltocephalus pulicaris</i> Fall.
„ <i>frontalis</i> H.-S.	„ <i>Thamnotettix frontalis</i> H.-S.
„ <i>crenatus</i> Germ.	„ <i>Idiocerus scurra</i> Germ.
<i>Typhlocyba tenella</i> Fall.	„ <i>Eupteryx tenella</i> Fall.
„ <i>adpersa</i> H.-S.	„ <i>Eupteryx adpersa</i> H.-S.

Vermeld in het Versl. 30^e Zomerverg.:

<i>Jassus fenestratus</i> H.-S.	Is: <i>Thamnotettix fenestratus</i> H.-S.
---------------------------------	---

Vermeld in het Versl. 33^e Zomerverg.:

<i>Typhlocyba curtisii</i> Flor.	Is: <i>Eupteryx stachydearum</i> Hardy.
<i>Typhlocyba tenella</i> Fall. en <i>Typhlocyba adpersa</i> H.-S.	zie boven.

Van *Deltocephalus pulicaris* Fall. zag ik een juist gedetermineerd exemplaar in de collectie van de Landbouw-Hoogeschool te Wageningen, dus de vroegere collectie der Nederl. Entom. Ver., dat, waarschijnlijk door Snellen van Vollenhoven was gedetermineerd.

Drie der bovengenoemde soorten zijn echter sindsdien niet meer teruggevonden; nl.: *Thamnotettix fenestratus* H.-S., *Eupteryx adspersa* H.-S. en *Eupteryx tenella* Fall. — Hoewel foutieve determinatie natuurlijk niet is uitgesloten, meen ik toch deze soorten, zij het dan ook met eenig voorbehoud, tot onze fauna te moeten rekenen.

Bovendien bevatte de collectie nog drie soorten, die nog niet uit ons land vermeld zijn; ten eerste:

Goniagnathus brevis H.-S. (Fig. 1).

Deze soort was reeds door Snellen van Vollenhoven als *Athysanus brevis* H.-S. gedetermineerd, doch nergens in zijn faunistische publicaties vermeld. — De soort is zeer kenbaar aan den breed-ovalen vorm; de kleur is in hoofdzaak bruin, gewoonlijk tamelijk sterk zwartachtig besprenkeld; de voorvleugeladeren roodachtig.

Het genus *Goniagnathus*, waarvan dit onze eenige soort is, onderscheidt zich van de overige *Jassini* doordat er twee dwarsaderen aanwezig zijn tusschen de takken van de voorste en de tweede ader der voorvleugels, evenals bijvoorbeeld bij *Allygus* en *Deltocephalus*, doch de schedelvoorrand is afgerond en de voorvleugels vertoonen geen wit geteekende dwarsaderen.

Het exemplaar, in het museum aanwezig, is geëtiquetteerd: „G. v. W. Walch.” (Gerth van Wijk; Walcheren.) — In het exemplaar van de 2^e Naamlijst, aanwezig in de bibliotheek der Nederl. Entom. Ver., bevond zich bovendien een aanteekening (van Six?) dat deze soort tevens in Breda zou zijn gevangen.

In de tweede plaats moet ik vermelden:

Deltocephalus maculiceps Boh. (Fig. 2.)

De eenige Nederlandsche soort die met *D. pulicaris* Fall. overeenkomt wat betreft den bouw van den schedel; deze is nl. gewelfd en van voren afgerond. Van deze soort is zij echter gemakkelijk te onderscheiden door de lichtere kleur — licht grijsachtig okergeel — en door de beide scherp begrensde, zwarte vlekken op den schedel.

Het eenige exemplaar, in de collectie aanwezig, was gemerkt: „Gelria, v. Eyndh.”

En ten derde:

Dicraneura fieberi Löw. (Fig. 3.)

Tusschen het materiaal van *D. citrinella* Zett. bevond zich één exemplaar (een ♂) van deze soort. De ♂♂ dezer beide soorten zijn van elkaar te onderscheiden door den bouw van de genitaalorganen; bij *D. citrinella* zijn de genitaalplaten ongeveer even lang als de genitaalklep, met bijna rechten buitenrand; bij *D. fieberi* zijn de genitaalplaten veel langer dan de genitaalklep en duidelijk gebogen.

Het exemplaar in het Rijksmuseum is gemerkt: „d. Bildt, 1—7.”

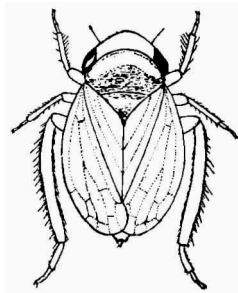

Fig. 1.

Goniagnathus brevis H.-S.

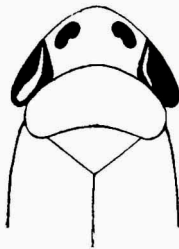

Fig. 2.

Deltocephalus maculiceps Boh.

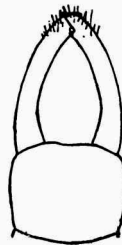

Fig. 3.

Dicraneura fieberi Löw. ♂
Genitaalkap en genitaalplaten.

Tevens zag ik een exemplaar in de collectie van Dr. Mac Gillavry, gevangen bij Venendaal, Juni 1915.

Tenslotte wil ik hier nog wijzen op drie synonymen, die, hoewel reeds vroeger als zoodanig gepubliceerd, niet in Oshanin's catalogi voorkomen, nl.:

Jassus apicalis v. Voll. voor *Aphrodes albifrons* L.

Tettigonia flavicatella de Graaf, voor *Tettigoniella viridis* L.

Jassus longeciliatus v. Voll. voor *Empoasca smaragdula* Fall.

Wel vermeldt Oshanin in zijn „Verzeichnis der Palaearktischen Hemipteren” onder *Tettigonia viridis* L. var. *arundinis* Germ.: „*Cicada flaviscutellata* Herklots” (Faun. Nederl. 1. p. 183.) Hiermede is klaarblijkelijk de beschrijving van *Tettigonia flavicatella* de Graaf bedoeld.